

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060105

DOM
2023-10-25
Stockholm

Mål nr
M 9848-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-07-27 i mål nr M 1896-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Hedemora kommun

Motpart

H.J.

SAKEN

Föreläggande vid vite att vidta åtgärder inom fastigheterna X, Y, Z och A i Hedemora kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Hedemora kommuns beslut den 3 mars

2021, § 30, dnr 2005.450.451, om föreläggande att vid vite vidta åtgärder inom fastigheterna X, Y, Z och A i Hedemora kommun.

Dok.Id 1983266

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Hedemora kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska ändra mark- och miljödomstolens dom och fastställa nämndens beslut den 3 mars 2021, § 30, dnr 2005.450.451, om att förelägga H.J. att vid äventyr av vite genomföra åtgärder inom fastigheterna X, Y, Z och A i Hedemora kommun, och i andra hand undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet dit för förnyad prövning.

H.J. har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nämnden har hänvisat till vad som tidigare anförts i ärendet med i huvudsak följande tillägg. Mark- och miljödomstolen har i sin dom inte beaktat allt underlag i målet. Av beslutsunderlaget till föreläggandet framgår att ett tillsynsbesök genomfördes den 27 november 2020 och att resultatet av tillsynen kommunicerades med H.J. kort därefter genom en skriftlig inspektionsrapport. I denna framgick bland annat vilka åtgärder som H.J. behövde vidta för att komma till rätta med brister och olägenheter som anträffades vid inspektionstillfället samt nämndens synpunkter och bedömning av risker. H.J. fick möjlighet att inkomma med redovisning eller synpunkter på nämndens förslag men något yttrande inkom inte. Nämnden har alltså redan begärt de uppgifter av H.J. som mark- och miljödomstolen anser saknades innan vitesföreläggandet utfärdades.

Genom nämndens beslut med bilagor, inspektionsprotokollet och tjänsteskrivelsen anser nämnden att den uppfyller rekvisiten för vad som krävs av ett föreläggande med vite. Nämnden har inte vidtagit mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet. Med hänsyn till att H.J. inte har gett in några uppgifter eller annan dokumentation avseende reparationsplan eller vilket fordon som ska avses som avfall har han inte visat att det finns ett tydligt användningsområde för hela mängden förvarade föremål. H.J. har inte genom till exempel en detaljerad och rimlig tidsplan för renovering av föremålen visat att föremålen ska kunna betraktas som

reparationsobjekt och inte avfall. Han har inte heller redovisat vad han avser att göra med föremålen som finns kvar. En detaljerad reparationsplan har efterfrågats av nämnden ett flertal gånger. Av de bilar som omfattas av föreläggandet är det endast sju som finns med bland H.J.s kvittenser för sålda bilar. H.J.s påstående att marken inte är naturlig och gräsbeväxt stämmer inte. Vid inspektioner har det dokumenterats att marken består av genomsläppliga massor bestående av jord med inslag av grus, gräs och jord samt mark med träd och buskar. Det finns inga hårdgjorda ytor, utan det mesta är placerat direkt på marken utan nederbördsskydd. Allmänheten har tillträde eller insyn till samtliga fastigheter.

Spår av oljeläckage påträffades vid inspektionen. Det går inte att utesluta risk för att en större mängd olja redan har spridit sig till marken. Att mark- och grundvatten kan påverkas av en före detta miljöfarlig verksamhet ändrar inte bedömningen att verksamhetsutövaren är skyldig att förebygga, hindra eller motverka att förvaring av material medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. H.J. har inte visat något skriftligt godkännande från kommunen att fastigheten Y får användas som förråd och upplag. Kommunen har inte heller någon sådan dokumentation.

Beträffande bottenfärgerna visar mätprotokollen att samtliga båtars bottenfärger innehåller bly, zink eller TBT. Kemikalieinspektionen beslutar om användningsvillkor för biocidprodukter, så kallade antifoulingprodukter (så som bly och tributyltenn). För båtar som i huvudsak används i sötvatten finns det inga godkända antifoulingprodukter. Sedan 2008 gäller totalförbud mot förekomst av bottenfärger som innehåller TBT (tennorganiska föreningar). Bly är ett mycket giftigt ämne och blyhaltig färg är inte tillåtet att använda annat än yrkesmässigt. Bottenfärg från båtar med dessa ämnen ska saneras på ett miljö- och hälsosäkert sätt. Beträffande zink ska stor försiktighet iakttas vid sanerings- och underhållsarbeten av båten, även vid halter under referensvärden. H.J. är skyldig att förhindra att giftiga ämnen läcker ut och skadar människors hälsa eller miljön.

H.J. har i huvudsak anfört följande. Tidigare har han arbetat med bland annat motorrenovering. Nu underhåller han sjösystem och dammanläggningar. Tanken är att han framöver också ska iordningsställa personbilar, lastbilar och maskiner. Han kommer att sälja de fordon som behöver för mycket renoveringstid. Elva bilar är redan

sålda. Tre är tingade och ska säljas. Två är tidigare sålda på export. Femton personbilar och lastbilar är över femtio år och sex av dem är besiktade. En del ska säljas efter reno-
vering. Tolv personbilar i åldern trettio till femtio år kommer att repareras eller besiktas
och många kommer därefter att säljas. Sex personbilar under trettio år används som
bruksbilar, tre är under reparation.

Ingen mark som bilar och maskiner är uppställda på är gräsbeväxt och naturlig. Större
delar av området består av fiberrester från det nedlagda pappersbruket uppmuddrat från
näraliggande Lutdammen. Det finns även barkavfall från ett före detta sågverk. Olje-
mängder som skulle kunna läcka ut är försumbara i sammanhanget. Hjul, däck och
fälgar kommer att flyttas till hans egen mark. Fälgarna går inte att köpa och är därför
värda att sparas. Däcken är användbara. Plåt, järnrör och järnbalkar som han förvarar
utomhus använder han dagligen. Arbetsredskap till arbetsmaskiner betecknas av
nämnden som skrot endast för att de förvaras utomhus.

Allmänheten har inte tillträde överallt på fastigheterna. Biltrafik kan inte förekomma
på fastigheten Y eftersom den är avstängd med bommar. Fastigheten köptes för att
användas som förråd och upplag vilket godkändes av kommunen för fyrtio år sedan. I
två av båtarna finns motorer utan olja eller bränsle. Båtarna kan ses som veteranbåtar.
Flottarbåten använder han vid bogsering av flytmossar. Provtagning på ytskikten på
båtarna har utförts.

H.J. har som bevisning lagt fram mätprotokoll och kvitton på bilar.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Det finns tillräckliga skäl för föreläggandet

Det är inte tillåtet att skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller
insyn till (se 15 kap. 26 § miljöbalken). Med skräp avses bland annat plåt (t.ex. ett bil-
vrak eller delar av ett sådant), glas, plast, papper, avfall eller annat liknande. Det finns
inget krav på att skräpet ska vålla otrevnad eller skada. (Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 201.)

Med avfall avses varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser, eller är skyldig att, göra sig av med (se 15 kap. 1 § miljöbalken). Det är vanligtvis innehavarens avsikt med ett föremål som avgör om föremålet utgör avfall. Härvid är det av särskild betydelse hur innehavaren hanterar egendomen. I tveksamma fall finns det en presumtion för att egendomen ska betraktas som avfall. (Se prop. 2019/20:22 s. 10.) Viss ledning för när ett fordon är att anse som avfall kan hämtas i de riktlinjer (Correspondents' Guidelines No 9) som antagits med stöd av EU:s förordning om transport av avfall¹.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att ifrågasätta nämndens påstående om att allmänheten har tillgång eller insyn till fastigheterna. På ett allmänt plan konstaterar domstolen inledningsvis att de föremål som omfattas av föreläggandet är spridda över fastigheterna på ett oordnat sätt och att föremålen verkar vara i dåligt skick.

Beträffande fordonen gör domstolen följande bedömning. Av utredningen framgår att fordonen förvaras oskyddat och att de på grund av det bryts ned och förstörs. Några synliga reparationsåtgärder har inte vidtagits under lång tid och från vissa fordon tas reservdelar. Fordonen är över lag så nedgångna att kostnaderna för att reparera dem därtill bedöms överstiga deras nuvarande värden. Fordonen har dessutom varit avregistrerade under en längre tid. Det kan nämnas att några besiktningshandlingar inte lagts fram. Därutöver innehåller fordonen miljöfarliga vätskor som kan orsaka miljöskador. När det gäller de äldre fordonen förvaras dessa inte på ett förnuftigt och miljöanpassat sätt (jfr EU:s direktiv om uttjänta fordon²). Sammantaget talar detta med styrka för att fordonen är avfall. Bedömningen förändras inte av att H.J. under målets handläggning har sålt några av fordonen. Detta eftersom de såldes för låga belopp (se EG-domstolens domar i mål C-206/88 och C-207/88).

När det gäller båtarna framgår det att bottenfärgerna innehåller hälso- och miljöfarliga biocider som bly, zink eller TBT. De är i nedgången skick och placerade på barmark

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG av den 18 september 2000 om uttjänta fordon.

utan skydd. Inget tyder på att de används eller att renoveringsarbeten har utförts eller kommer att påbörjas. Det finns risk för att de kan ge upphov till miljöskada.

Bilbatterierna utgör farligt avfall och förvaringen av dessa utomhus riskerar att orsaka läckage och föroreningar i mark och vatten. Maskiner, upplagda tunnor, elektronikavfall, fälgar, järnskrot, uttjänta däck och andra lösa föremål förvaras inte heller på ett sätt som bevarar materialen. H.J. har anfört att några däck går att använda. Det finns emellertid inget i utredningen som ger stöd för att vissa föremål har avskilts för en mer ändamålsenlig förvaring eller ger intryck av att vara i klart bättre skick än andra föremål.

Särskilt mot bakgrund av föremålets skick, hur de förvaras och den oordnade situationen på fastigheterna bedömer Mark- och miljööverdomstolen att fastigheterna är nedskräpade, att föremålen utgör avfall och att nämnden därför haft skäl att förelägga H.J. om att vidta åtgärder på fastigheterna.

Är föreläggandet alltför ingripande?

En tillsynsmyndighet får inte föreskriva mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet (se 26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken).

Det är klarlagt att fastigheterna är kraftigt nedskräpade och att detta är i strid med bestämmelserna i 15 kap. 26 § miljöbalken. Av utredningen framgår att innan nämnden fattade sitt beslut så hade H.J. getts möjlighet att komma till rätta med situationen. H.J. vidtog emellertid inte några åtgärder och hörde inte av sig till nämnden. Det framgår vidare att fastigheterna varit nedskräpade under lång tid, att någon nämnvärd förändring till det bättre inte har skett och att föremålen innebär risker för miljön. Det finns inget som tyder på att H.J. driver en fungerande näringsverksamhet med restaurering av fordon eller försäljning.

Mot bakgrund av det anförda bedömer Mark- och miljööverdomstolen att åtgärderna i föreläggandet är rimliga och att de inte är för ingripande. Vad H.J. i övrigt

anfört förändrar inte den bedömningen. Mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras och nämndens beslut fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsråden Katarina Berglund Siegbahn och Henrik Jonsson, referent, samt tekniska rådet Torbjörn Johansson.

Föredragande har varit Fanny Larsson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-07-27
meddelad i
Nacka

Mål nr M 1896-22

PARTER

Klagande
H.J.

Motpart
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Hedemora kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Dalarnas läns beslut 2021-11-10 i ärende nr 505-7187-2021, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande vid vite att vidta åtgärder inom fastigheterna X, Y, Z och A i Hedemora kommun

DOMSLUT

Med ändring av Länsstyrelsen i Dalarnas läns beslut upphäver mark- och miljödomstolen Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Hedemora kommuns beslut, 30 §, den 3 mars 2021 i dnr 2005.450.451.

YRKANDEN M.M.

H.J. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Hedemora kommuns (nämnden) beslut. Till stöd för sin talan har han i huvudsak vidhållit det han anförde hos länsstyrelsen.

Nämnden har fått tillfälle att yttra sig men har inte hörts av.

DOMSKÄL

En redogörelse för tillämpliga bestämmelser och en beskrivning av ärendet finns i länsstyrelsens beslut.

Av nämndens beslut framgår att de fordon och föremål som H.J. har förelagts att forsla bort enligt nämndens bedömning har varit att anse som avfall enligt 15 kap. 1 § miljöbalken, och att förbudet mot nedskräpning på en plats som allmänheten har tillträde till enligt 15 kap. 26 § miljöbalken är tillämpligt. Länsstyrelsen har instämt i den bedömningen och angett att fordonen, maskiner, maskindelar, fälgar, däck och andra lösa föremål bedöms vara uttjänta.

H.J. har bl.a. invänt att i vart fall en del av det som omfattas av föreläggandet inte ska anses som avfall. Han har t.ex. uppgett att flera bilar har ett ekonomiskt värde, samt att flera hjul och däck är fungerande och därmed också har ett ekonomiskt värde.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att utredningen i målet ger stöd för nämndens bedömning att fastigheterna är kraftigt nedskräpade och att åtgärder behöver vidtas. Exempelvis framgår att det finns fordon och bilbatterier uppställda på ett sådant sätt att det finns risk för läckage av miljöfarliga ämnen, och därmed en risk för förorening av mark och vatten. Mot bakgrund av detta anser domstolen att nämnden har haft fog att ingripa med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken, i vart fall i vissa delar.

Mark- och miljödomstolen anser emellertid att föreläggandet i det här fallet är alltför ingripande. Skälen för detta är följande.

Av utredningen i målet framgår att H.J. tidigare dömts för miljö-brott, bl.a. för att han förvarat uttjänta fordon på sina fastigheter. Mark- och miljö-domstolen konstaterar att den omständigheten att han dömts för miljöbrott inte innebar en skyldighet att rensa samtliga uttjänta fordon från fastigheterna. Det är nämnden i egenskap av tillsynsmyndighet som har att utfärda förelägganden enligt 26 kap. 9 § miljöbalken för att en sådan skyldighet ska uppstå.

Av 26 kap. 9 § miljöbalken följer att mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet inte får tillgripas. Vidare ska ett föreläggande vara så tydligt utformat att adressaten utan svårigheter eller risk för missförstånd ska få klart för sig vad han eller hon ska göra. När ett föreläggande förenas med vite har tillsynsmyndigheten särskild anledning att överväga och i föreläggandet noggrant precisera vilka åtgärder adressaten ska vidta (MÖD 2004:28).

Det har i målet inte framkommit att nämnden, innan det nu överklagade beslutet, tidigare har utfärdat förelägganden om att vidta åtgärder med anledning av de fordon och andra föremål som finns på de berörda fastigheterna. Domstolen anser t.ex. att det hade varit skäligt att förelägga H.J. att inkomma med upp-gifter om vilka fordon som förvaras på fastigheterna och vilka som ska sparas, och att föremål som ska sparas ska hanteras på ett sätt som skyddar dem från slitage.

Mark- och miljödomstolen finner vidare att underinstansernas bedömningar att de föremål och fordon som omfattas av föreläggandet är uttjänta och därmed är att anse som avfall är för svepande i vissa delar. Domstolen erinrar i detta avseende om att det är nämnden som har bevisbördan för att det finns förutsättningar att utfärda ett föreläggande (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 december 2021 i mål nr M 6891-20). Särskilt mot bakgrund av de invändningar som H.J. fört fram anser domstolen att det har legat på nämnden att i högre grad utreda i vilken mån fordon, däck och andra föremål utgjort avfall.

Domstolens prövning är begränsad till det överklagade föreläggandet. Besluts-
punkterna i nämndens föreläggande har, med undantag för punkten 1 om bilbat-
terier, ett sådant samband med varandra att det inte är lämpligt att upphäva före-
läggandet endast i vissa delar. Föreläggandet ska därför upphävas i sin helhet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 17 augusti 2022.

Christoffer Sheats

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Christoffer Sheats, ordförande, och
tekniska rådet Ola Lindstrand. Föredragande har varit beredningsjuristen Elin Thyr.